

■ У вянок Францыску Скарыну

ПАМКНЕННІ
ДА СВЯТЛЫНЬ-ЯСНОТ

«Францыск Скарына быў з тых, першых, хто, кажучы сучаснымі словамі, стварыў стартавую пляцоўку для рыўка чалавецтва ў ягоную неабсяжную будучыню», — напісаў шмат гадоў таму ў эсе «Подзвіг Францыска Скарыны» Уладзімір Караткевіч. Многія і многія паэты, прэзідэнты, драматургі ўславілі зробленае, здзейсненае беларускім першадрукарком. Зорка Скарыны відаць і нашым сябрам з іншых старонак. Народны паэт Рэспублікі Марый Эл (Расійская Федэрацыя) Генадзь Ояр у прэдадзень 500-годдзя беларускага кнігадрукавання напісаў сваё «Прысвячэнне Францыску Скарыну». А пераўвасобіў выкладзены марыйскі погляд на нашага велічнага суайчынніка лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Мікола Мятліцкі. Дарэчы, Генадзь Ояр з цікавасцю ставіцца да беларускай літаратуры, беларускай паэзіі. Рыхтуе зараз вялікую падборку перакладаў твораў сучасных майстроў мастацкага слова з Беларусі. Пераклаў марыйскі пісьменнік на сваю родную мову і славеты верш Максіма Багдановіча «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы...». Памятаеце яго канцоўку: «Нашто ж на зямлі/ Сваркі і звадкі, боль і горыч,/ Калі ўсе мы разам ляцім/ Да зор?»...

Будзем спадзявацца на працяг сяброўства марыйскага паэта Генадзь Ояра з беларускай паэзіяй, беларускімі паэтамі. Зварот да Скарыны і Багдановіча абавязвае да гэтага.

Мікола БЕРЛЕЖ.

ШАСЦІГАДОВЫ Дзяніс стаяў побач з бацькамі каля цэнтральнага ўвахода ў чыгуначны вакзал. У руцэ хлопчык трымаў ліст паперы з нейкім малюнкам. Лёгка парыву ветру гайдаў ліст з боку ў бок, што вельмі падабалася Дзянісу. Ён нават некалькі разоў падняў руку ўгору, але ў ветра не хапала сіл расправіць папяровы ветразь.

— Ты так сапсуеш свой малюнак, — зрабіла заўвагу мама і трывожна зірнула на электроннае тэблэ вакзала.

Дзяніс паслухмяна апусціў руку і таксама глянуў на тэблэ, якое паказвала, што да адпраўлення цягніка «Гомель—Полацк» застаецца ўсяго пятнаццаць хвілін.

— Дзе яны падзеліся? — ад хвалявання пстрыкаючы костачкамі пальцаў, чарговы раз прамовіў бацька.

Яны — гэта бабуля, дзядуля і трыццацігадовыя родны дзядзька Дзяніса. Сям'я ў поўным складзе ехала ў паломніцтва ў Полацк. Гэта паездка была своеасаблівым падарункам ад дзядулі з бабуляй унуку, які восенню ішоў у першы клас. Арганізатарам паломніцтва ў асноўным з'яўлялася бабуля.

— Вунь, вунь ідуць! — раптам радасна выгукнуў Дзяніс, першым заўважыўшы сваякоў, якія спяшаліся ад аўтобуснага прыпынку.

Праз хвіліну, злёгка бянтэжачыся, хлопчык працягнуў бабулі свой малюнак. Тая на хаду падзякавала, паабяцаўшы паглядзець яго ў вагоне. А яшчэ праз хвіліну вялізная кампанія ўжо стаяла каля свайго цягніка. Дзяніс са сваякамі ехаў у купэйным вагоне, а яго бацькі побач, у плацкартным. Для хлопчыка гэта была першая паездка ў такім вагоне, відаць, таму ён першым і рынуўся да прыступак. З дапамогай свайго дзядзькі Дзяніс хутка адшукаў патрэбнае купэ. І тут жа стаў даследаваць яго. Спачатку зазірнуў у адкрытую багажную скрыню адной з ніжніх паліц. Не знайшоўшы там нічога цікавага для сябе, павярнуўся да дзвярэй, каб іх зачыніць, але ў праёме ўжо стаяла бабуля.

— Унучак, сядзь і не блытайся пад нагамі, — папрасіла яна. — Дарога доўгая, і ты яшчэ паспееш тут усё вывучыць.

Цягнік крануўся. Дзяніс моўчкі, але неахвотна, заняў месца за адкідным сталом каля акна. Бабуля ж паклала сумку ў скрыню і папрасіла апусціць паліцу.

— Можна, я апушчу яе! — імгненна ўскочыў з месца ўнук.

— Паспрабуй, — чамусьці хітра ўсміхнуўся дзядзька.

Хлопчык абедзвюма рукамі ўзяўся за край паліцы і з усёй сілы пацягнуў яе ўніз. Паліца, як укапаная, працягвала глядзець уверх. Дзяніс яшчэ некалькі разоў безвынікова паўтарыў свае спробы, ад чаго твар яго паружаваў.

— Перастаньце здэкавацца з унука, — не вытрымала бабуля. — У рэшце рэшт, дапамажыце яму.

— Я сам, — ледзь не плачучы, запратэставуў Дзяніс і схіліўся пад стол, шукаючы там адгядку. — Знайшоў! — праз хвіліну радасна ўсклікнуў хлопчык і стаў гучна тлумачыць, што ж трымае паліцу ўверх.

— Добра, тэарэтык! — пахваліў Дзяніса дзядзька. — Будзем лічыць, што з пастаўленай задачай ты справіўся. А цяпер адыдзі ў бок, я сам апушчу, бо бачу, што табе для гэтага пакуль не хапае моцы.

Ад апошніх слоў чамусьці хітра ўсміхнуўся дзед, які дагэтуль сядзеў насупраць і маўкліва за ўсім назіраў.

Тым часам Дзянісаў дзядзька падышоў да паліцы, нахіліўся і па самае плячо ўплішчыў уніз руку. Затым пачаў там за нешта цягнуць. Але гэтае нешта, відаць, вельмі супраціўлялася, бо яна не варушылася і працягвала глядзець уверх.

— Ды перастань ты здэкавацца з хлопцаў, — прачкаўшы пяць хвілін, не вытрымала бабуля і грозна зірнула на дзёда.

Той з лёгкасцю рашыў задачку з вагоннай паліцай, нездарма ж працуе на чыгунцы больш за трыццаць гадоў!

Тым часам за акном у промнях заходзячага сонца запалала неба, ад чаго ўвесь наваколны свет раптам змяніўся. Гэта цудоўнае змяненне, выкліканае сонечным святлом, адразу ж прыкмеціў Дзянісаў дзядзька. Таму ён хутка дастаў фотаапарат, потым пасадзіў пляменніка за стол і папрасіў таго, не міргаючы, з сур'ёзным тварам глядзець у аб'ектыў. Дзядзька спяшаўся «злавіць» добры кадр, таму што промні вечаровага сонца ўцякалі хутчэй, чым імчаў цягнік. Тым часам дзед паказваў правадніцы білеты. Бабуля ж нешта ўсё шукала і шукала ў сваёй вялізнай сумцы. Нарэшце яна дастала з яе маленькі зялёны яблык і беражліва паклала яго на стол.

— Гарбату заказаць будзеце? — збіраючыся ўжо ісці, спыталася правадніца.

— Так! — першым выгукнуў Дзяніс і дадаў: — Мне з цукрам.

Наталля ШАСТАКОВА

ДЗЯНІСАВА
ЖАДАННЕ

— Эх, такі цудоўны кадр сапсаваў, — пакрыўдзіўся дзядзька і таксама заказаў гарбату, але без цукру.

Праз некалькі хвілін у цэнтры стала стаялі чатыры шклянкі ў металічных падшклянках. Вакол іх ляжала ежа, у асноўным посная, паколькі быў час Успенскага посту. Родныя бабулі нядужа прытрымліваліся яго ўмоў, а яна, у сваю чаргу, кіравалася народнай мудрасцю «Што пасееш, дык тое і пажнеш». Таму лічыла сваім абавязкам час ад часу нагадваць родным аб асноўных праваслаўных падзеях. Вось і гэтым вечарам яна не дарэмна столькі часу шукала зялёны яблык, бо быў ён не прасты, а раницай асвятчаны ў мясцовай царкве.

— Сёння ў нас з вамі вялікае свята — Праабражэнне Гасподня, або па народным календары — Яблычны Спас, — спецыяльна гучна сказала бабуля, каб спыніць мужчынскую гамонку. — Што гэта за свята, кожны з вас, мабыць, ведае.

— Так, я ведаю, толькі васьмі трохі запамятаў, — сумленна прызнаўся Дзяніс.

— Не хвалойся, унучак, — паспяшчалася суцешыць хлопчыка бабуля і падала яму кавалачак зялёнага яблыка. — Восенню ты пачнеш вучыцца аж у дзвюх школах: звычайнай і нядзельнай. Вось якраз у нядзельнай ты падрабязней даведаешся пра гэта свята і не толькі пра яго.

— Загадвай сваё запаветнае жаданне, пляменнік, — умяшаўся ў размову паміж жанчынай і хлапчуком дзядзька. — Я недзе чуў, што на гэта свята яблык становіцца чароўным.

Дзядзька ўзяў свой кавалачак яблыка, затым моцна-моцна заплуючы вочы і нешта бязгучна прашаптаў. Дзяніс, у сваю чаргу, на-

дзядзькаў панеслі пустыя шклянкі правадніцы. А потым, каб не перашкаджаць бабулі слаць пасцелі, рушылі ў суседні вагон праводаць Дзянісавых бацькоў. Але былі яны

супіў бровы, глядзячы на карабель, які быў нанесены на фіранку, і аб чымсьці сур'ёзна задумаўся. Затым адкусіў зусім маленькі кавалачак ад свайго яблыка, а астатняе паклаў на стол.

ЗА АННОМ зусім сцягнула. Дзяніс з дзядзькам панеслі пустыя шклянкі правадніцы. А потым, каб не перашкаджаць бабулі слаць пасцелі, рушылі ў суседні вагон праводаць Дзянісавых бацькоў. Але былі яны

супіў бровы, глядзячы на карабель, які быў нанесены на фіранку, і аб чымсьці сур'ёзна задумаўся. Затым адкусіў зусім маленькі кавалачак ад свайго яблыка, а астатняе паклаў на стол.

— Няўжо бацькі так рана палеглі спаць? — пачала здалёк выпытваць жанчына.

— Не, яны яшчэ не спяць. У іх вагоне шмат народу, і там вельмі шумна, — займаючы ніжнюю паліцу, паведаміў дзядзька.

— Тады зразумела, — сказала бабуля, тым не менш паглядваючы на прыціхлага і чымсьці засмучанага ўнука.

Адчуваючы, што з унукам нешта адбываецца, жанчына прысела да яго на засланы ложка. Затым узяла са стала ў рукі падрыхтаваную паперу з малюнкам.

— Прыгожа. Вось толькі ніяк не зразумею, што ты тут намаляваў, — бабуля дастала з футарала акуллары.

— Дай мне паглядзець, — падаў голас з калідора дзед. Праз хвіліну ён трымаў у адной руцэ малюнак, а ў другой — вялізную лупу. Дзед яе заўсёды носіць з сабой, у кішэні.

— Гэта цягнік, на якім мы зараз едзем. Вось колы вагонаў, гэта горад Полацк, а гэта карабель, — пачаў тлумачыць Дзяніс дзядулю з бабуляй, якія так і не здагадаліся, што ён намаляваў.

— А чаму ты намаляваў карабель? — з цікавасцю спытаўся дзед.

— Проста так, — ціха адказаў хлопчык.

— А ведаеш, карабель з'яўляецца гербам Полацка, — далей растлумачыў дзед.

— Хрр-рр, — раптам данеслася з ложка дзядзькі.

Дзяніс паглядзеў на соннага, з прыадкрытым ротам дзядзьку, а потым — на верхнюю паліцу.

— Бабуля, а ты будзеш спаць нада мной? — запытаўся хлапчук.

З марыйскай. Пераклад Міколы МЯТЛІЦКАГА.

Наталля Шастакова працуе вядучым інжынерам-праграмістам у Гомельскім дзяржаўным тэхнічным універсітэце імя П. Сухого. Праграмісты ў розных краінах свету даўно спрабуюць распрацаваць праграму, дзякуючы якой можна было б ствараць літаратурныя шэдэўры, але пакуль з гэтага нічога не атрымліваецца, ды і наўрад ці зможа атрымацца. Вось і Наталля Сямёнаўна, калі бярэцца за напісанне чарговага твора, робіць гэта самым правяраным спосабам: з дапамогай уласных пацукцяў і назірванняў. І як вынік — шматлікія публікацыі ў перыёдыцы, уласная кніга апавяданняў і званне лаўрэата Гомельскай абласной літаратурнай прэміі імя Кірылы Тураўскага.

Алесь БАДАК.

— Баішся, што пад нашым вялізным дзедом паліца зломіцца? — усміхнулася жанчына.

Грукаюць колы цягніка, а ў такт з імі храпуць дзед з дзядзькам. З другога ж боку купэ, на верхняй паліцы, ляжаць бабуля з Дзянісам і аб чымсьці шэпчаць.

— Бабуля, а яблык сапраўды быў чароўны?

— Усё пад удадай Божай, — адказала жанчына. — А ты, мабыць, загадаў жаданне?

— Так, — адказаў Дзяніс і пасля хвіліннай паўзы дадаў. — Я вельмі хацеў, каб тата яго таксама загадаў.

— Ты насіў яму свой кавалачак?

— Так. Але ён не стаў яго есці і прабурчаў, каб я не казаў глупства, — дрыжачым голасам паведаміў хлапчук, а потым, злёгка заікаючыся, прызнаўся. — Бабуля, я вельмі мару пабудаваць сапраўдны карабель.

— Не перажывай, — схіліла і пацалавала ўнукаву галаву жанчына. — Ты, галоўнае, добра вучыся, слухайся і дапамагай бацькам. Глядзіш, тады і споўніцца тваё жаданне...

Экскурсійная група, у якую ўваходзіў Дзяніс і яго сваякі, стаяла насупраць Полацкай Спаса-Праабражэнскай царквы. Жанчына-гід распавядала пра яе будаўніцтва.

— ...Калі б новую партыю цаглін выраблялі, дык не паспелі б з будоўляй да святага Праабражэння Гасподня. І вось Еўфрасіння сказала: «Што для нас немагчыма, то для Госпада малае», — гід на хвіліну замоўкла, напэўна, каб слухачы прачулі сказанае, і потым прадоўжыла. — І ўжо з малітваю звярнулася: «Ты, Гасподзь, падараваўшы нам большае, дай нам і меншае». І здарыўся сапраўдны чуд...

Дзяніса вельмі ўразіла апавяданне аб тым, як цудоўным чынам былі знойдзены цагліны, якіх не хапала да завяршэння будоўлі.

Стоячы ж у Крыжаўзвіжанскім саборы, Дзяніс з вялікай увагай слухаў расказ гіды аб тым, як трэба звяртацца да святой Еўфрасінні з просьбай:

— ...І на сёння вашу душэўную патрэбнасць яна таксама бачыць. Да яе звярнуцца можна з малітваю — «Маці наша Еўфрасіння, малі Бога аб нас». Або сваімі словамі. Аднак гэта павінны быць зносіны, як з блізім чалавекам: пра нешта раскажыць, за штосьці дзякаваць. І прашэнне ваша ад сэрца павінна ісці. Яно будзе пачута, і вы гэта ўбачыце. А прасіць можна, аб чым жадаеце: аб здароўі, аб міры ў сям'і і ў сваёй душы, аб вучобе...

Дзяніс падышоў да святых мошчаў і два разы перахрысціўся, як раскажвала гід. Потым нізка схіліў галаву над ракай і нешта хутка-хутка прашаптаў. Скончыўшы сваю гамонку-прашэнне, хлопчык пацалаваў святыню і трэці раз перахрысціўся...

У ГЭТЫ вясеньскі вечар Дзяніс з асаблівым нецярпеннем чакаў бацьку, калі той пасля работы прыйдзе забіраць яго са школы. Сёння ён атрымаў сваю першую дзясятку па чытанні, нягледзячы на тое, што ў першым класе адзнак яшчэ не ставяць...